

23 oktober 2019

nummer 105

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

‘Tijdsbesteding’ in het hbo gezien vanuit

- **de werknemer**
- **de student**
- **de overheid**

Toets uw mening aan de gedachten van anderen!

(aan het eind van dit nummer, met voorstellen van CvB-voorzitters en Kamerleden)

Voor een groot deel van het land is het vakantietijd. Vorige week mocht het zuiden op reces, deze week de andere regio's. Geen tijd om te werken, maar om een andere vorm van tijdsbesteding na te streven. Hoewel... veel mensen hebben toch zo'n week hard nodig om de verloren tijd in te halen en van alles bij te spijkeren rond onderwerpen die zijn blijven liggen.

De tijd als werknemer

Het werkinkomen tikt in ieder geval door. Het systeem is zodanig dat er allerlei formeel vastgelegde weken zijn waarop iemand met vakantie mag gaan, niet de rol van werknemer behoeven te spelen. Het salaris wordt evenwel gewoon verspreid over 52 weken overgemaakt. In mei wordt er zelfs een extra bedrag aan toegevoegd, vakantiegeld dus. Die maand werd van oudsher gezien als het moment voor het kunnen regelen en betalen van de reserveringen voor de zomervakantie. Achterhaald, maar ach, een zekere vorm van traditie in deze turbulente tijd is hard nodig.

In het hbo moet een volle werknemer 1659 uren aan werk verzetten. Dat zijn bijvoorbeeld 42 weken van zo'n 39,5 uren. Mooi. Het mag ook best anders, als je als werknemer maar zorgdraagt voor het realiseren van hetgeen met de werkgever is afgesproken. Zo mag je ook best toetsen nakijken in de vakantie, zorgen voor een perfecte voorbereiding in de laatste weken van de zomervakantie en projecten aansturen in de herfstonderbreking.

Het inkomen hoéft natuurlijk niet helemaal in eenzelfde mate te worden uitgegeven. Je hebt niet alles nodig. Nou ja, even in het algemeen gesteld. Je kunt sparen, beleggen, onroerende zaken kopen... allemaal mogelijk. Die situatie is zeker geen aanleiding om de werkgever te vragen het salaris te verlagen of meer te mogen doen voor hetzelfde geld. Ook lijkt het niet handig om de organisatie te vragen het ongebruikte deel ervan vast te houden, in een pot te stoppen, en pas als de nood aan de man/vrouw is de benodigde uitgaven daaruit te financieren.

Overigens doen de werkgever en werknemer dat wel voor het pensioen. Het ABP is de beheerder van die pot, met alle consequenties van dien, zoals we nu zien. Beheren vraagt ook tijd...

Tijd is geld. En voor het uitgeven van geld heb je ook vaak tijd nodig. Geld verdienen vraagt tijd. Het spenderen ook. Een mooie balans daarbij is toch wel handig, om de kwantiteit van leven in samenhang te gebruiken met de kwaliteit van leven. Werk en ontspanning als componenten.

De tijd als student

Hoe zit dat nu met de student? Iemand die bij het hbo een studie volgt, heeft op basis van de wet recht op een rooster voor het consumeren van een programma met een studielast van 60 studiepunten van 28 klokuren per stuk oftewel 1680 uren. Dat betekent 42 weken van 40 klokuren. Een

student moet dus meer uren draaien dan een voltijdse hbo-werknemer. Maar goed, verschil dient er te zijn, en status eveneens.

Wat doet de student in de vakantie? Ontspannen natuurlijk. Maar veelal ook is het tijd om te leren voor tentamens, voorbereiden van practica, projectverslagen schrijven, werken aan de afstudeeropdracht, deskresearch doen, herexamens doornemen, en dat soort zaken. Iedereen weet dat studenten geen studieweken van 40 uren maken. Ze hebben, net als hun docenten en managers, 52 weken om van alles in de tijd uit te smeren. Ze kunnen dus ook 'sparen', door bepaalde onderdelen van de studie een plek te geven in de vakantie en andere periodes die we vrije tijd noemen.

De tijd voor de overheid

Wat heeft de overheid in de tijd mee die twee benaderingen gedaan? Simpel. Die houdt zich gewoon aan standaarden. Ze geeft de hogescholen een budget, onder de naam 'lumpsum'. Uit die pot krijgen degenen die onder de cao van het hbo vallen, hun salaris voor een jaar, dus voor die 1659 werkbare en dus declarabele uren als het om 1 fte gaat.

Ze vindt tevens dat een student die zich voor een studiejaar inschrijft, het volledige bedrag aan wettelijk collegegeld moet betalen. Ook als ze minder willen of kunnen doen, niet veel zin hebben, meer vakantie willen nemen, vaker een bijbaantje willen of moeten hebben, of als er iets is dat kan leiden tot het behalen van minder dan 60 punten. Dat kan dus vaak een geheel eigen keuze zijn.

De overheid geeft per student geld aan de hogescholen, een vast bedrag – zolang deze daarvoor in aanmerking komt. Er wordt daarbij niet gekeken naar het programma, de plannen van de student qua studiegedrag en de wijze waarop een hogeschool daarmee 'speelt' om rond te komen en aan de eisen van de opleidingen te voldoen. Dat geldt komt maximaal vier keer op de rekening terecht en als de student de bachelorgraad haalt, is er een bonus.

Het 'waarom' van die bonus is niet helder, als een variabele uitgave voor de overheid¹, in die zin dat het de student is die de graad heeft behaald. Die ziet daar helemaal niets van terug. Nou ja, als de student bewust of noodgedwongen uit de nominale tijd loopt, kunnen daaruit zonder zijn of haar medeweten een extra jaar of twee extra halve jaren worden bekostigd. Een bonus is het dus als zodanig in totaal niet... Eerder een vangnet, een reden om na het tijdvak van vier jaren toch te gaan kijken hoe de studiestand van zaken is – of om deze persoon gewoon maar te laten aanschuiven bij groepen, zonder een eigen rooster, dus door maar te bezien wat er zo uitkomt.

Maar het is toch niet zo dat elke student individueel wordt gevolgd als het gaat om het meedoen aan onderwijsseenheden, het wegblijven bij bepaalde onderdelen en het mogelijk afhaken voor een aantal trajecten. Een opleiding kan wel constateren dat groepen kleiner zijn dan eerder verwacht, er minder aanmeldingen voor een project zijn en een kleinere hoeveelheid afstudeerders in beeld komt... Het op basis daarvan op voorhand minder groepen maken, onderdelen uit het rooster gooien en docenten andere taken opdragen gedurende een semester, al gaande weg, moet dan een helse klus zijn.

Het zal in de praktijk echter toch wel zo zijn dat uit de opgedane ervaringen naar voren komt dat er qua planning in een semester expres minder groepen behoeven te worden gemaakt, de onderdelen worden uitgedund en de capaciteit voor projecten, stages en afstuderen wordt ingeperkt. Onverhoedse gevallen moeten dan maar uit een specifieke reservepot worden gefinancierd, met een flexibele schil in de aanstellingen.

Tijd voor uw toets met voorstellen van voorzitters en Kamerleden – dus 'werkgevers'

Waarom bovenstaande gedachten, gebundeld in een aantal stukjes? Dat heeft te maken met een aantal uitspraken tijdens een recente bijeenkomst van de Vereniging Hogescholen met CvB-voorzitters en een groep leden van de Tweede Kamer² over studiesucces, rendementen en de daarmee samenhangende bekostiging. We geven ze hieronder in het kader vrijwel volledig weer, gerelateerd aan wat hierboven zoal brainstormend aan de orde is gesteld.

¹ Er zou ook kunnen worden gekozen voor een bedrag per student dat bijvoorbeeld 20% hoger is dan nu. De bonus wordt dus in de basisvergoeding verwerkt.

² We maken dankbaar gebruik van het verslag hiervan op www.scienceguide.nl, met respect voor degene die daarvoor heeft gezorgd.

Lees simpelweg wat er tijdens die sessie naar voren werd gebracht, neem er uw tijd voor, houd eerdere kanttekeningen in gedachten en denk er vervolgens het uwe van. Maak wel even aantekeningen – want er is aan het eind van deze pagina nog een verzoek.

Henk Pijlman, bestuursvoorzitter van de Hanzehogeschool: “Ik ben het met Lisa Westerveld eens dat je het over ‘studenten-succes’ moet hebben en niet over studie-succes. Maar die rendementscijfers zijn wel degelijk van belang. Want het is gewoon een slechte opleiding als er heel veel mensen uitvallen. Dan gaat het er niet om het kwaliteitsniveau aan te passen, maar dan moet je het hebben over de kwaliteit van het onderwijs. Daarom moet je de rendementscijfers wel degelijk serieus nemen.”

Windesheim-voorman Henk Hagoort heeft een wat verstrekkendere opvatting over studiesucces. Hij vindt dat de bekostiging aangepast moet worden. “Ik denk dat we zorgvuldig moeten zijn in de definitie van het rendementsdenken. Want dat komt voort uit de financiering van de hogescholen. Je krijgt 4 jaar geld en nog een diplomabonus en na 5 jaar is de student een probleem. Volgens mij willen wij dat niet. Ik vind dat die financiële prikkel niet leidend moet zijn.”

Volgens Hagoort moeten hogescholen anders met het geld omgaan. “De uitdaging is dat hogescholen leren om het geld uit te geven in het tempo van de student. Dat vraagt om een mate van flexibiliteit en dat moeten wij leren als hogescholen. Want het blijft raar dat we nu voor een student per jaar geld krijgen en dat hele jaar opsouperen, ook als student in november vertrekt. En na vijf jaar zeggen wij: ‘jouw geld is op.’ Je kunt ook zeggen als je als student een tijdje iets anders doet dan geven we het geld ook op een ander tempo uit. Als wij het nu eens omdraaien en zeggen: ‘wij krijgen voor jou genoeg geld om je studie te bekostigen en we gaan het uitgeven in het tempo dat jij als student kiest.’”

Harry van der Molen van het CDA was helemaal eens met de voorzitter van Windesheim. “Ik wil mij aansluiten bij wat Henk Hagoort hier naar voren brengt, omdat dat volgens mij een fundamentele discussie is die wij moeten voeren. De discussie zit vast in het gejaagde tempo van je diploma halen waarbij instellingen afgerekend worden op de financiering. Ik denk dat heel veel jonge mensen juist vaak struikelen en geen diploma halen omdat ze niet in het huidige tempo kunnen studeren.

Het feit is dat heel veel studenten het moeten combineren met iets anders. Of dat nu iets positiefs is als ondernemer zijn, maar het kan ook iets negatiefs zijn, bijvoorbeeld door mantelzorgtaken.”

Daarom moet volgens het CDA de menselijke maat terug in het hoger onderwijs. “Wij moeten als overheid gaan financieren op een manier waarbij je zelf als student je tempo kunt bepalen. En dat de instelling daar ook dienstbaar aan is. Dan zorgen we veel meer voor een tempo wat echt bij de mens past. Ik heb het idee dat studenten zuchten onder het juk van het eeuwige tempo en dat heel veel onderwijsbestuurders zien dat het zo niet langer kan.”

Van der Molen pleit er daarom ook voor om de bekostiging van het hbo anders in te richten. “Wij moeten in de toekomst een stap maken naar een hele andere manier van financieren. Namelijk dat je gewoon zegt: ‘wij financieren jouw diploma, ga je daar vijf, zes, of zeven jaar overdoen dat is iets wat we met jou afspreken.’”

Uw analyse

Het kijken naar studiesucces en de koppeling ervan aan de gelden die naar een hogeschool stromen is ‘serious business’. Er is een bedrag van de overheid, vier jaren lang, en het collegegeld van de student, zolang de graad niet is behaald en met het diploma op zak de instelling wordt verlaten.

U heeft het ingekaderde geheel met gedachten met interesse gelezen. Daarbij heeft u zaken met instemming aangevinkt en waarschijnlijk ook een aantal vraagtekens geplaatst. We willen graag weten wat daarbij de eindconclusie is, dus hoe de balans voor de vinkjes en vraagtekens is uitgevallen.

Neem de tijd. En stuur maar door. We nemen al uw bevindingen een volgende keer, over een tijdje, mee in een PamflAd.